

INGLIZ TILIDA KUNDALIK QO'LLANADIGAN SO'ZLAR

Salimjonov Sardorbek

O'zDJTU 3-chi ingliz tili fakulteti

2105-guruh talabasi, 2-kurs

Rustamova Gulnoza

Ilmiy rahbar:

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ingliz tilida kundalik qo'llaniladigan eng oddiy so'zlar haqida bir nechta ma'lumotlar berilgan.*

Tayanch tushunchalar: *Oxford English Corpus, frazema, lemmatizatsiya, COCA.*

Ingliz tilidagi eng keng tarqalgan so'zlarni baholaydigan va tashkillashtiradigan tadqiqotlar ingliz tilida yozilgan matnlarni tekshiradi. Ehtimol, eng keng qamrovli tahlil bu Oksford English Corpus¹ (OEC), ingliz tilida yozilgan katta matnli korpusga qarshi o'tkazilgan tahlildir.

Umuman olganda, Oksford English Corpusdagi matnlar 2 milliarddan ortiq so'zni o'z ichiga oladi. OEC adabiy asarlar, romanlar, akademik jurnallar, gazetalar, jurnallar, Hansardning parlament munozaralari, bloglar, chat jurnallari va elektron pochta xabarlarini kabi turli xil yozuv namunalarini o'z ichiga oladi.

So'zlarning chastotasini o'rganish uchun ingliz tilidagi yana bir korpus 1960-yillarda Braun universiteti tadqiqotchilari tomonidan tuzilgan Braun korpusidir. Tadqiqotchilar 1967 yilda Braun korpusi bo'yicha o'z tahlillarini nashr etishdi. Ularning xulosalari OEC tahlili natijalariga o'xshash, ammo bir xil emas edi.

" The Reading Teacher's Book of List"²ga ko'ra, OECdagi dastlabki 25 ta so'z ingliz tilidagi barcha bosma materiallarning taxminan uchdan bir qismini, birinchi 100 ta so'z esa barcha yozma ingliz tilining yarmini tashkil qiladi. Ingliz tilidagi eng ko'p uchraydigan, ingliz tilidagi eng keng tarqalgan so'zlarning barchasida umumiylik hamda tartibli asosiy pog'onalarni egallaydi.

1.<https://en.m.wikipedia.org/wiki/Metadata>

2.<https://www.amazon.com/Reading-Teachers-Book-Lists-Grades/dp/0787982571#>

Umumiy so'zlarning ayrim ro'yxatlari so'z shakllarini farqlaydi, boshqalari esa so'zning barcha shakllarini bitta leksema (so'zning lug'atda ko'rinadigan shakli) sifatida belgilaydi. Masalan, be (to bo'lishi kabi)

leksemasi o'zining barcha kelishiklarini (is, was, am, are, were va hokazo) va shu kelishiklarning kelishiklarini o'z ichiga oladi. Quyida sanab o'tilgan eng yaxshi 100 ta leksema Oksford ingliz korpusidagi barcha so'zlarning 50% ni tashkil qiladi...

Oksford English Corpus (ingliz tilidagi matnlar to'plami, 2 milliard so'zdan iborat) tahlili asosida yozma ingliz tilida eng ko'p uchraydigan 100 ta so'z ro'yxati quyida keltirilgan. Ko'pgina so'zlar uchun nutqning bir qismi berilgan, biroq nutqning bir qismi

toifalari tahlillar orasida farq qiladi va barcha imkoniyatlar ro'yxatga kiritilmagan. Masalan, "I" olmosh yoki rim raqami bo'lishi mumkin; "to" predlog yoki infinitiv belgisi bo'lishi mumkin; "time" ot yoki fe'l bo'lishi mumkin. Shuningdek, bitta imlo bir nechta ildiz so'zlarni ifodalashi mumkin. Misol uchun, "sing" "singer" yoki "sing" shakli bo'lishi mumkin. Turli xil tilshunoslar bunday farqqa boshqacha munosabatda bo'lishlari mumkin.

Lug'atlada keltirilgan aniq sezgilar soni ko'p ma'nolilik ustunida ko'rsatilgan. Misol uchun, "out" qochish, beysbol o'yinidan chetlatish yoki boshqa 36 ta tushunchadan birini anglatishi mumkin. O'rtacha ro'yxatdagi har bir so'zda 15tadan 38 tagacha sezgi mavjud. Misol tariqasida, "out" kamida 560 ta frazemada-(Frazema — ikki yoki undan ortiq so'zdan tashkil topgan, ma'noviy jihatdan o'zaro bog'liq so'z birikmasi yoki gapga teng keladigan, yaxlitligicha ko'chma ma'noda qo'llanadigan va bo'linmaydigan, barqaror (turg'un) bog'lanmalarning umumiy nomi) va 1700 ga yaqin ko'p so'zli iboralarda uchraydi.

Jadvalda boshqa korpuslarning chastotalari ham mavjud. Esda tutingki, foydalanish farqlari bilan bir qatorda lemmatizatsiya-(tilshunoslikda lemmatizatsiya so'zning flektsiyali shakllarini guruhlash, ularni bir element sifatida tahlil qilish, so'zning lemmasi yoki lug'at shakli orqali aniqlash jarayonidir) ham korpusdan korpusga farq qilishi mumkin, masalan, "to" ning old qo'llanishini zarracha sifatida ishlatishdan ajratish kerak bo'ladi. Shuningdek, Korpus of Contemporary American English¹ (COCA) ro'yxati dispersiyani hamda darajani hisoblash chastotasini o'z ichiga oladi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, har bir so'zning o'ziga yarasha ichki bo'linishlari mavjud. Ingliz tilida bir so'z turli o'rinlarda turlicha ishlatilishi mumkin. Bu maqolani o'qish davomida "to" so'zi ham predlog ham noaniq fe'l shaklini ko'rsatkichi bo'lishi mumkin.

1.javascript:choose('words')

MANBALAR:

1. "The Oxford English Corpus: Facts about the language" OxfordDictionaries.com.Oxford University Press. 26-dekabr; 2011-yil.
2. "The First 100 Most Commonly Used English Words" "Wayback Mashine" 16-iyul; 2013-yil.
3. Benjamin Martin(2019). "Polysemy in top 100 Oxford English Corpus words within Wiktionary" Teach you Backwards. 28-dekabr; 2019-yil.
4. "Word frequency: based on 450 million word COCA Corpus" www.wordfrequency.info 11-aprel; 2018-yil.